

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Målen med förslaget är lovvärda: att öka effektiviteten i offentliga upphandlingar och uppnå besparingar. Förslagets åtgärder bidrar ändå inte till att uppnå dessa mål, utan riskerar istället att öka den administrativa bördan och byråkratin kring upphandlingar, försena processer och medföra juridiska risker.

Förfarandena för offentliga upphandlingar är redan idag mycket reglerade. Utöver upphandlingslagen måste även den ständigt ökande EU-regleringen beaktas. Offentliga upphandlingar skulle sannolikt bli mer lockande av en lättare reglering än av ständigt ökade processkrav och utökade möjligheter till överklaganden.

För den regionala livskraften skulle den föreslagna förändringen medföra betydande ekonomiska och funktionella olägenheter, särskilt för små kommuner. De små kommunerna skulle förlora de fördelar och effektivitetsvinster som samarbetet med anslutande enheter innebär. Större aktörer skulle antingen behålla sina in-house-bolag eller ta över produktionen av stödtjänster själva. Små kommuner, som endast har små ägarandelar, skulle däremot hamna utanför samarbetet med anslutna enheter. De saknar resurser för att upphandla och organisera de tjänster de behöver, samtidigt som de inte är tillräckligt intressanta som enskilda kunder för marknaden.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Noggranna förberedelser och planering av upphandlingar är en viktig förutsättning för en lyckad upphandling. Marknadsundersökningar är särskilt viktiga vid upphandlingar där upphandlingsenheten behöver marknadsinformation för att genomföra en lyckad och bra

upphandling. Förberedelser och planering av upphandlingar kräver också alltid tid och resurser av upphandlingsenheten.

Upphandlingsenheterna varierar mycket i storlek, och särskilt i små enheter kan upphandlingsarbetet vara koncentrerat till endast några få personer och hanteras vid sidan av andra huvudsakliga arbetsuppgifter. För små upphandlingsenheter är det därför avgörande att upphandlingarna lyckas både kvalitativt och ekonomiskt.

Marknadsundersökningar är ett sätt att få viktig information om marknaden vid upphandlingar där upphandlingsenheten saknar exaktare kunskap. Däremot är marknadsundersökningar inte rätt sätt för att informera om eller kommunicera om alla upphandlingar. Vi informerar i allmänhet om upphandlingar via kommunens webbplats och genom att arrangera informationstillfällen om upphandlingar.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

§ 65: Paragrafens formulering ska lämnas enligt lagförslaget. Marknadsundersökning ska inte vara obligatorisk för andra upphandlingar än de som överstiger 10 miljoner euro.

§ 75: Paragrafen ska behållas i sin ursprungliga form, vilket innebär att en upphandling kan delas upp i delar, men det ska inte vara ett krav. Till exempel vid upphandling av företagshälsovårdstjänster försämrars helheten om upphandlingen måste delas upp. Enligt lagförslaget skulle upphandlingen endast kunna lämnas odelad i vissa fall, vilket skulle leda till varierande tillämpningspraxis och tolkningar av lagen. Detta skulle sannolikt också resultera i fler överklaganden till marknadsdomstolen, då upphandlingsenheten ges bedömningsutrymme i frågan om upphandlingen ska delas upp eller inte.

Den föreslagna ändringen av § 125 i upphandlingslagen, som skulle kräva att upphandlingsförfarandet avbryts om endast ett anbud har lämnats, är visserligen förståelig till sitt syfte men opraktisk i verkligheten. Regleringen ska inte ändras, eftersom upphandlingsenheten redan i dagens läge har rätt att avbryta en upphandling om konkurrens inte uppstår. Ett kategoriskt krav är ytterst problematiskt, eftersom bristen på anbud kan bero på att det finns få företag och begränsat utbud på marknaden. Om det inkomna anbudet är pris- och kvalitetsmässigt bra, skulle ett avbrytande av upphandlingen endast orsaka onödigt arbete, förseningar och sannolikt leda till högre priser i en ny upphandlingsomgång. I situationer där bristen på flera anbud beror på kvalitetskrav, kan en ny upphandling innebära att man tvingas göra avkall på kvalitetsaspekter, vilket skulle resultera i sämre kvalitet. Dessutom skulle upphandlingsenheten få ökade kostnader och det skulle kräva mer tid att genomföra en ny upphandling.

Vid bedömningen av § 125 bör även språkaspekter och språklagen beaktas, eftersom krav på att tjänsteleverantören ska kunna tillhandahålla tjänster både på svenska och finska kan minska utbudet på marknaden.

- **Ovatko esitettyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

De föreslagna ändringarna tar inte hänsyn till mindre upphandlingsenheter belägna utanför tillväxtcentra, där det kanske inte finns något utbud eller intresse på marknaden för upphandlingarna på grund av deras låga volym.

Om en upphandling måste avbrytas vid endast ett inkommet anbud, leder detta lätt till försämrad kvalitet i upphandlingsplaneringen och upprättandet av upphandlingsdokument, samt till försämrade avtalsvillkor. Vid en ny upphandling kan det fortfarande komma in endast ett anbud, eventuellt från samma anbudsgivare som tidigare, men det nya anbudet kan ha ett högre pris och/eller sämre avtalsvillkor.

Vi anser att det är viktigt att ingen skyldighet införs att genomföra en ny upphandling även om endast ett anbud inkommit i upphandlingsförfarandet.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Det i lagförslaget föreslagna kravet på ett minst 10-procentigt ägande är varken ändamålsenligt eller genomförbart. Det beror på bristfällig konsekvensbedömning av förslaget, på de negativa ekonomiska och operativa följderna av kravet, särskilt för små och medelstora kommuner, samt på att förslaget står i strid med kommunernas självstyre enligt 121 § i grundlagen. Förändringen skulle utan saklig grund behandla kommuner av olika storlek ojämlikt. Åtminstone borde lagförslagets konsekvenser för kommuner av olika storlek utvärderas, eftersom deras praktiska möjligheter att organisera sin verksamhet själv varierar avsevärt.

Särskilt små kommuner skulle hamna i en svår situation på grund av både brist på kunnig arbetskraft och en svag marknadssituation. Risker för stigande priser och försämrad servicekvalitet är reell, eftersom volymfördelarna som kommunerna fått genom sina anslutna enheter skulle försvinna till följd av reformen.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

De ekonomiska konsekvenserna för kommunerna har inte utretts tillräckligt, och förslaget tar inte hänsyn till regionala, branschspecifika, upphandlingsenhetsrelaterade eller enhetsanknutna skillnader. Förändringen påverkar inte kommunerna jämlikt, utan drabbar främst små kommuner, som i högre grad är beroende av regionalt samarbete och gemensamma lösningar på grund av begränsade resurser. Regeländringen skulle försvåra detta samarbete.

Avfallshantering är en lagstadgad uppgift för kommunerna, och de måste uppfylla de skyldigheter som fastställs i avfallslagen och miljölagstiftningen. Dessa skyldigheter har bedömts utgöra en betydande utövning av offentlig makt och en offentlig förvaltningsuppgift enligt 124 § i grundlagen. Det nuvarande avfallshanteringsystemet har byggts upp genom omfattande samarbete under årtionden för att möta en allt striktare reglering.

Den nuvarande enhetsanknutna avfallshanteringsmodellen är en form av regional samverkan där kommunerna drar nytta av volymfördelar, gemensamma infrastrukturinvesteringar och koncentration av specialiserad kompetens till enheterna. De befintliga avfallsbolagen äger och utvecklar betydande kapital- och investeringskrävande avfallsinfrastruktur, såsom avfallscentraler, återvinningsstationer och deponier. Den föreslagna regleringen skulle innebära att majoriteten av

dagens avfallsanläggningar behöver delas upp och omorganiseras för att uppfylla minimikravet på ägande.

Vid en omorganisering av avfallshanteringen i mindre enheter finns en påtaglig risk för försämrade kostnadseffektivitet och ökade avfallsavgifter för slutanvändarna. De ekonomiska konsekvenserna kommer att vara negativa för den infrastruktur som avfallsbolagen förvaltar, för långsiktiga avfallshanteringsavtal samt för upphandlings- och enhetsanknutna aktörer, liksom för övriga avtalsparter. Kimitoöns kommun ser också att det är viktigt att genom fortsatt samarbete kunna garantera att det finns tillräcklig volym så att avfallshanteringen i de känsliga skärgårdsområdena fortsättningsvis kan omfattas av fungerande avfallsservice.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Den föreslagna minimikravsmekanismen för ägande, som tvingar fram förändringar i ägarstrukturer, hotar och skulle i vissa fall helt avskaffa det regionala samarbetet för ordnande av service. Det är viktigt att komma ihåg att kommuner tidigare har uppmuntrats att organisera tjänster gemensamt för att dra nytta av volymfördelar, expertis, förhandlingsstyrka och samlade investeringar. Samtidigt har det regionala samarbetet varit avgörande för att säkra mindre kommuners funktionsförmåga och för att skapa en grund för samverkan mellan kommuner.

Den föreslagna förändringen av bolagens ägarstruktur spjälkar upp och förstör fungerande tjänster och etablerade organiseringsmodeller. Den korta övergångsperioden innebär en risk för att kommunernas lagstadgade tjänster inte kan tryggas.

Även om reformen syftar till att sänka kostnaderna för den offentliga sektorn, kommer dess effekt att bli den motsatta. En kategorisk begränsning av användningen av enhetsanknutna bolag leder oundvikligen till ökade kostnader för den offentliga sektorn. Kostnader uppstår bland annat till följd av att bolag och tjänster måste avvecklas och omorganiseras. Dessutom försvagas kommunernas förhandlingsposition, och de fördelar som uppnås genom centralisering minskar.

För Kimitoöns kommun är särskilt avfallsservicen kritisk, där vi behöver samarbetsmodeller för att klara av uppdraget som mindre kommun.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Inga beslut eller riktlinjer är ännu fattade.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Kimitoöns kommun håller med om Kommunförbundets påpekande om att ifall lagstiftningen förverkligas i föreslagen form borde övergångstiden vara minst tre år och för avfallsbranschen fem år.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Bolag som verkar som anslutna enheter är viktiga ur kommunernas beredskapsperspektiv, eftersom tjänster måste tillhandahållas även när det inte är lönsamt ur den privata sektorns synvinkel. Tillgången till marknadsdrivna tjänsteleverantörer varierar mellan olika regioner, och i slutändan har kommunen en lagstadgad skyldighet att ordna tjänster även i situationer där marknadsbaserade alternativ inte är tillgängliga.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Att utöka skyldigheten för efterannonsering ökar den administrativa arbetsbördan för upphandlande enheter.

Muut huomiot

-

Sundberg Daniela
Kemiönsaaren kunta